

STOWA jaarstukken 2024

Voorgelegd in de STOWA-bestuursvergadering van 03 april 2025.

STICHTING TOEGEPAST ONDERZOEK WATERBEHEER

Postbus 2180

3800 CD AMERSFOORT

Inhoudsopgave

STOWA Jaarstukken 2024

Inhoudsopgave	2
Directieverslag	3
1. Vooraf	3
2. STOWA in het kort	4
3. Organisatie, bestuur en bureau	6
4. Onderzoek & kennisontwikkeling	7
5. Samenwerking	12
6. Kennisdeling & kennisontsluiting	13
Jaarcijfers 2024	14
A. Balans per 31 december 2024	15
B. Staat van baten en lasten 2024	16
C. Kasstroomoverzicht	17
D. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	18
E. Toelichting op de balans	20
F. Toelichting op de staat van baten en lasten	23
Accountantsverklaring	28

Directieverslag

1. Vooraf

De opgaven waar de regionale waterbeheerders voor staan, zijn onverminderd groot. De waterbeheerders moeten een antwoord zien te vinden op de gevolgen van klimaatverandering, waarbij de kans op extremen toeneemt. Die extremen (nat én droog) hebben effecten op de landbouw, de natuur, maar vormen ook een risico voor onze waterveiligheid. De waterkwaliteit is afgelopen jaren flink verbeterd maar nog altijd niet in lijn met de doelen die we hebben gesteld. We moeten snel iets gaan doen aan bodemdaling in veenweidegebieden, maar bijvoorbeeld ook aan goedhuisvaderschap voor onze (ondergrondse) afvalwatertransportinfrastructuur. Kortom, er liggen meer dan genoeg opgaven. Daarbovenop hebben de waterschappen allerlei ambities. Bijvoorbeeld op het gebied van klimaatneutraliteit en circulariteit (grondstoffenterugwinning), biodiversiteit en digitalisering.

STOWA hield zich het afgelopen jaar bezig op alle genoemde terreinen. Daar gaan we ook het komend jaar mee door. Met een reden: we zijn er om waterbeheerders te helpen bij het bereiken van hun ambities en bij het realiseren van de opgaven waar ze voor staan om de veranderende omstandigheden voor te blijven. Voor een uitgebreide toelichting op ons werk verwijs ik u graag naar ons publieke jaarverslag, dat in april verschijnt als online uitgave. Ga naar www.stowa.nl/publicaties.

STOWA is een sterk merk en we staan er goed op. Dat willen we heel graag zo houden. Dat doen we mijns inziens door kwaliteit te blijven leveren en onafhankelijk te zijn. Wat wij opschrijven, moet kloppen. Want water wordt - net als veel andere onderwerpen - steeds politieker. Juist omdat waterbesluiten een steeds grotere impact hebben op allerlei belanghebbenden. Om goede besluiten te nemen zullen daarom feiten en cijfers steeds belangrijker worden. Ook die van ons. Ze vormen de basis voor het juiste gesprek tussen bestuurders, zeker als zaken polariseren. Om die reden zullen we onze bevindingen ook goed uit moeten kunnen leggen aan belanghebbenden. En we moeten transparant zijn over de vraag hoe wij komen tot de keuze voor onderzoeken en de wijze waarop we die wegzetten bij onderzoeksinstituten en kennisinstellingen.

Ik wil de komende tijd met het STOWA-bestuur onderzoeken of we op basis van feiten en cijfers agenderender kunnen zijn. Soms doen we dat al. Dat betekent niet altijd alleen maar goed luisteren naar onze waterbeheerders, maar ook een echte gesprekspartner zijn. Dat krijgt onder meer zijn beslag in de nieuwe strategienota die in het voorjaar van 2026 uitkomt. Daarin moeten we uiteraard vragen beantwoorden als: wat komt er inhoudelijk allemaal op ons af? Welke kennis hebben waterbeheerders nodig? Maar ook: hoe gaan we dat dan organiseren in huis? Welk soort STOWA-bureau hoort daarbij?

Tot slot: De waterschappen en STOWA zijn vrij technologisch georiënteerd. De zeespiegel stijgt: de dijk moet hoger. De grondstoffen raken op: we moeten circulair worden. We proberen via de inhoud dingen te regelen. Dat is belangrijk, maar daar moet wat mij betreft iets aan toegevoegd worden, namelijk een gedragscomponent. Die vergeten we vaak. De verandering die we wensen gaat niet alleen via de techniek, maar nog meer via mensen. Gedragskennis zal zijn plek krijgen in de nieuwe strategienota.

Mark van der Werf,
Directeur STOWA

2. STOWA in het kort

STOWA is het kennis- en innovatiecentrum voor de gezamenlijke waterbeheerders in Nederland. STOWA is kennismakelaar: STOWA verbindt de kennis- en innovatiebehoeften van de regionale waterbeheerders met de leveranciers van die kennis en innovaties. Maar ook andersom; bedrijven, kennisinstellingen en universiteiten kunnen met hun ideeën voor innovaties en te ontwikkelen kennis ook bij STOWA terecht met de vraag of die voor de waterbeheerders bruikbaar zouden kunnen zijn. STOWA is daarmee het onafhankelijke kennisplatform voor de waterbeheerders in Nederland.

Om aan de kennisbehoeften van de waterbeheerders tegemoet te komen ontwikkelt, verzamelt, verspreid en implementeert STOWA samen met anderen toegepaste kennis die nodig is om de opgaven waar de waterbeheerders voor staan, goed, efficiënt en effectief uit te kunnen voeren. Belangrijke onderwerpen zijn: veilige waterkeringen die continu de noodzakelijke veiligheid bieden tegen overstroming; maatregelen die schade door klimaatverandering voorkomen dan wel minimaliseren (wateroverlast, droogte), zowel in de stad als op het platteland; het winnen van energie uit water en het terugdringen van het gebruik daarvan door de waterbeheerders; het verbeteren van de chemische en ecologische waterkwaliteit om de waterkwaliteit te verbeteren en gestelde doelen te halen; het verder verbeteren en optimaliseren van de afvalwaterzuivering (PFAS-, medicijnresten-, stikstof en fosfaatverwijdering); het terugwinnen van grondstoffen uit afvalwater (zoals water en grondstof voor bioplastic).

Het soort kennis dat wij laten ontwikkelen, is breed. Het kan liggen op technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch of sociaalwetenschappelijk gebied. Om te zorgen dat die kennis maximaal kan worden toegepast in de praktijk, presenteren we onze onderzoeksresultaten zo veel mogelijk in de vorm van praktisch toepasbare handreikingen, tools en instrumenten. We faciliteren om die reden ook zo'n twintig Communities of Practice waarin waterbeheerders kennis en ervaringen uitwisselen rondom een actueel of urgent waterthema. En wij organiseren jaarlijks een groot aantal bijeenkomsten waarin we de resultaten van ons werk in brede zin doorgeven aan waterschappers. Deze bijeenkomsten zijn gratis toegankelijk. In 2024 waren dat er zo'n 70.

Hoe werken wij?

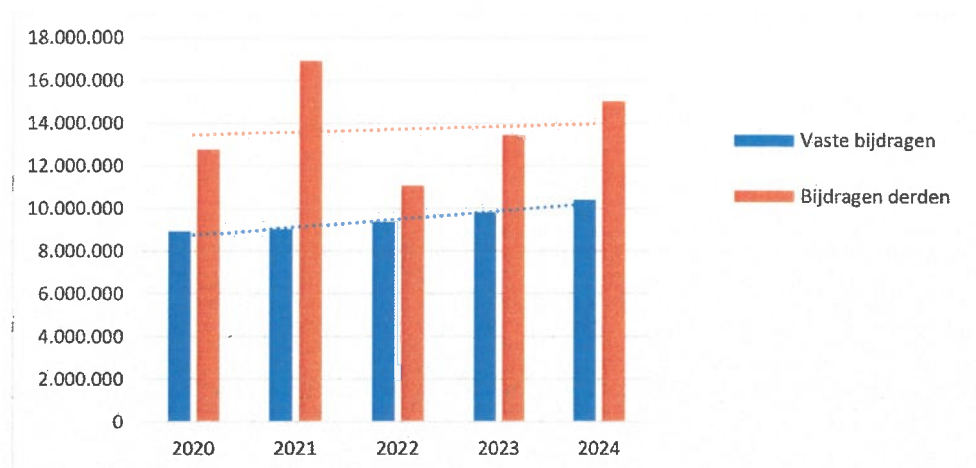
STOWA ontzorgt haar deelnemers, de regionale waterbeheerders in Nederland. Wij nemen de aanbesteding en begeleiding van gezamenlijke kennisprojecten op ons. Maar wij zorgen ervoor dat waterbeheerders wel verbonden blijven met deze projecten en er ook 'eigenaar' van zijn. Dit om te waarborgen dat de projectresultaten de deelnemers praktische handelingsperspectieven bieden. Ieder project wordt om die reden begeleid door een commissie waar regionale waterbeheerders zelf deel van uitmaken. De grote onderzoekslijnen worden (per werkveld) uitgezet door [programmacommissies](#). Ook hierin hebben de waterbeheerders zitting. Deze commissies zetten samen met de programmamanagers van STOWA de grote onderzoekslijnen uit. STOWA werkt voor en met de regionale waterbeheerders, maar is onafhankelijk.

STOWA kent de stichtingsvorm en dus volgt STOWA de Richtlijnen voor organisaties zonder winstoogmerk (RJ-640). Dit betekent onder meer dat naast de cijfermatige jaarrekening ook een directieverslag over de stichting, haar activiteiten, kentallen, inclusief mutaties daarvan deel uitmaken.

Deelnemers

Deelnemers aan STOWA zijn alle beheerders van grondwater en oppervlaktewater in landelijk en stedelijk gebied, beheerders van installaties voor de zuivering van huishoudelijk afvalwater en beheerders van waterkeringen. In concrete zijn dit alle waterschappen, het Rijk (Rijkswaterstaat) en provincies (via het IPO). STOWA ontvangt jaarlijks een structurele bijdrage van de deelnemers. Deze bijdrage wordt jaarlijks met het inflatiepercentage verhoogd. Daarnaast maken we waar mogelijk gebruik van projectfinanciering, bijvoorbeeld door het Rijk, of individuele waterschappen. Deze bijdragen zijn bestemd voor specifieke projecten. Deze inkomsten fluctueren over de jaren sterk.

In 2024 ontving STOWA aan structurele bijdragen 10,4 miljoen euro. Daarnaast ontvingen wij nog eens ca. 15 miljoen euro aan project- of programmabijdragen.

Tabel. Ontwikkeling jaarlijkse vaste en aanvullende bijdragen

3. Organisatie, bestuur en bureau

Bestuur

STOWA werd opgericht in september 1971. De stichting is statutair gevestigd in Den Haag en houdt sinds 1 maart 2010 kantoor aan het Stationsplein 89 te Amersfoort.

De STOWA kent een bestuur waarin waterschappen, provincies en het Rijk zijn vertegenwoordigd. Hierbij is onder andere rekening gehouden met de geografische spreiding over het land. De bestuurders vanuit provincies en het Rijk worden benoemd op voordracht van respectievelijk het Interprovinciaal Overleg en van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat / Rijkswaterstaat. Zij worden benoemd voor onbepaalde tijd. De waterschapsvertegenwoordigers worden benoemd door het zittende bestuur voor een periode van maximaal twee termijnen van elk vier jaar.

Ultimo 2024 hadden de volgende personen zitting in het bestuur:

- Geert-Jan ten Brink - Waterschap Hunze en Aa's (voorzitter)
- Mark van der Werf (vanaf 1 juni 2024) - directeur STOWA (secretaris)
- Katja Portegies - Rijkswaterstaat
- Marijn Ornstein - Waterschap Vallei en Veluwe
- Mario Jacobs (vanaf eind 2023) - Waterschap Aa en Maas
- Jo Caris (vanaf 6 maart 2024) - Waterschap Zuiderzeeland
- Frank van Oorschoot (vanaf 6 maart 2024) - Waterschap Hollandse Delta
- Willemien Meeuwissen (vanaf 6 maart 2024) - IPO, provincie Drenthe

Eind 2023 trad Mario Jacobs toe tot het bestuur. In 2024 traden Jo Caris Frank van Oorschoot en Willemien Meeuwissen toe tot het bestuur. Zij namen de plaatsen in van Peter Ketelaars, (Aa en Maas), Eisse Luitjens (Noorderzijlvest), Hans Kuipers (IPO, provincie Drenthe) en Co Verdaas (Rivierenland). Vanaf 1 juni 2024 nam de nieuwe directeur Mark van der Werf de plaats in van oud-directeur Joost Buntsma als bestuurssecretaris.

In het verslagjaar kwam het bestuur viermaal bijeen. Naast de vaststelling van de begroting 2025 en de jaarstukken 2023, heeft het bestuur onder andere gesproken over de benoeming van de nieuwe directeur en nieuwe bestuursleden, de komende strategienota 2026 -2030, financiële kwetsbaarheid en risicobeheersing, E-herkenning en de pensioenregeling vanaf 2025. Ook kregen zij uiteenlopende project-presentaties.

Bureau

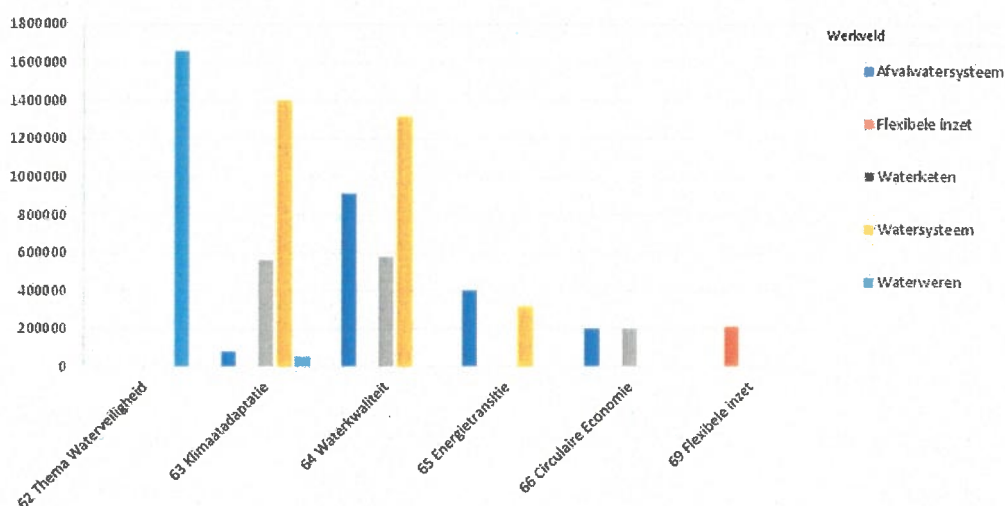
In 2024 had STOWA een personeelsbestand van tien medewerkers in vaste en twee in tijdelijke dienst. Het personeelsbestand bestond uit vijf programmamanagers, twee projectmedewerkers, twee administratieve medewerkers en een directeur. In 2024 waren de volgende personen in dienst van de STOWA:

• Joost Buntsma	directeur (tot 18 juli 2024);
• Mark van der Werf	directeur (vanaf 1 juni 2024);
• Petra Angelone	managementassistente/medewerker Facilitaire zaken;
• Jet Gerssen	medewerker Financiële zaken en projectadministratie;
• Oscar van Dam	programmamanager Waterveiligheid;
• Bert Palsma	programmamanager Waterketen;
• Michelle Talsma	programmamanager Watersystemen;
• Cora Uijterlinde	programmamanager Afvalwatersystemen;
• Tessa van der Wijngaart	programmamanager Watersystemen;
• Bas van der Wal	projectleider Watersystemen;
• Ludolph Wentholt	projectleider Waterveiligheid
(sinds 1 juni 2023 in tijdelijke dienst);	
• Fleur van Gool	projectleider Jong Waterbeheer
(tot 1 februari 2024 in tijdelijke dienst).	

4. Onderzoek & kennisontwikkeling

STOWA baseerde haar werkzaamheden in 2024 – evenals vorige jaren – op de accenten die in de strategienota (2019-2023) en de strategienota extra (2024-2025) zijn weergegeven: waterveiligheid, waterkwaliteit, klimaatadaptatie, energietransitie en circulaire economie. De verdeling van het eigen STOWA-budget, dus zonder de aanvullende bijdragen, over het onderzoekkrediet voor de vier werkvelden en die over de vijf maatschappelijke thema's, is in de figuur op de volgende bladzijde weergegeven.

Aanvullende projectfinanciering van waterschappen, IPO, Vewin en het ministerie van I&W werd in 2024 onder meer ontvangen voor het Nederlands Hydrologisch Instrumentarium. Het ministerie van IenW/RWS en STOWA financierden gezamenlijk het programma Professionalisering Instandhouding Waterkeringen (PIW). Samen met het IPO financierde STOWA het Ontwikkelingsprogramma Regionale Waterkeringen (ORK). Daarnaast voerde de STOWA in 2024 programma's uit die volledig door andere overheden werden gefinancierd: het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweiden (NOBV) voor het ministerie van LVVN, het Platform Samen Klimaat Bestendig (PSKB) voor het ministerie van I&W en het Adviesteam Dijk Ontwerp (ADO) voor het HWBP.

Tabel. Verdeling van het STOWA-budget over de maatschappelijke thema's en werkvelden

Het afgelopen jaar zijn er 73 onderzoeksprojecten afgerond en 109 onderzoekprojecten in gang gezet. Er liepen circa 450 projecten tegelijkertijd bestaande uit in het oog springende projecten en projecten die minder in de schijnwerpers staan maar desondanks een belangrijke bijdrage leveren aan het werk van de waterbeheerders. En ook nog projecten waarvan het resultaat kort daarna zijn toegepast of hebben bijgedragen aan de politieke meningsvorming.

Ter illustratie dienen worden hierna per thema een aantal belangrijke onderzoeken kort genoemd. Voor een uitgebreider overzicht verwijs ik u graag naar ons publieke jaarverslag, te vinden op www.stowa.nl/publicaties

WATERVEILIGHEID

Enkele voorbeelden van onderzoeken:

Graverij in dijken: toenemend probleem

Graverij in waterkeringen vormt een steeds groter risico voor de waterveiligheid. STOWA heeft aan het einde van 2024 om die reden een groot aantal factsheets laten opstellen over tien diersoorten waarmee beheerders van dijken en infrastructuur de meeste schade-ervaringen hebben. Dit zijn bever, das, konijn, mol, vos, muskusrat, beverrat, muis, rivierkreeft en engerling. De factsheets

bevatten onder meer informatie over de sporen die de dieren achterlaten, hun leefomgeving, de schades die ze kunnen aanrichten en de mogelijkheden om preventief of correctief op te treden.

Behalve de factsheets ontplooi de STOWA in 2024 nog meer activiteiten rond graverij. Zo werd er een helpdesk graverij in het leven geroepen en kwam er ook een speciale landingspagina Grip op Graverij (www.stowa.nl/graverij). Daarop vindt u een overzicht van alle activiteiten en initiatieven op dit gebied. In oktober vond een speciaal beversymposium plaats met als thema: hoe kunnen we veilig en duurzaam samenleven met bever en das? Dit symposium werd georganiseerd door STOWA e.a. Begin 2025 vond in Wageningen de door STOWA georganiseerde International Meeting Beaver Burrowing in Infrastructure plaats, waar deelnemers uit heel Europa nieuwe inzichten met elkaar deelden rondom het omgaan met graverij.

Nieuw programmaplan ORK: onderzoek naar integrale veiligheidsbenadering

2024 kwam het vijfde programmaplan uit van het Ontwikkelprogramma Regionale Keringen (ORK), voor de periode 2024-2027. Het programma richt zich sinds het begin van deze eeuw op kennisontwikkeling rondom de sterkte en veiligheid van regionale keringen. Een belangrijk speerpunt in het nieuwe programmaplan is de veiligheidsbenadering voor regionale keringen. Moeten we daar niet integraler naar kijken?

Op basis van eerder uitgevoerd onderzoek (STOWA 2024-18) - waarin een aantal pilots met integrale benadering van regionale waterveiligheid werden geëvalueerd - werd geconcludeerd dat waterschappen met de huidige overschrijdingskansbenadering voor regionale keringen de komende jaren nog goed uit de voeten kunnen. Maar een specifieke integrale regionale veiligheidsbenadering voor dit type keringen is volgens de opstellers van het rapport wel wenselijk, omdat dit recht doet aan de aard van en verscheidenheid aan regionale keringen en de achterliggende regionale watersystemen. Binnen ORK-V wordt hier verder aan gewerkt.

KLIMAATADAPTATIE

Enkele voorbeelden van onderzoeken:

Project 'Meteo-onderzoek 2021-2024 ten behoeve van het waterbeheer' afgerond

Op dinsdag 8 oktober 2024 vond in Amersfoort het STOWA-symposium 'Weer & Waterbeheer' plaats. Tijdens het symposium werden de nieuwe neerslagstatistieken besproken die STOWA heeft laten afleiden van de nieuwste KNMI-klimaatsscenario's (2023). Dat gebeurde in het kader van kennisprogramma 'Meteo-onderzoek 2021-2024 ten behoeve van het waterbeheer'. Doel van het programma was het verder verbeteren van de meteorologische informatievoorziening voor het regionale waterbeheer. In 2024 werd gefocust op extreme neerslag, in 2025 worden statistieken voor meteorologische droogte opgeleverd.

Betrouwbare weerinformatie is voor waterschappen van levensbelang. Zeker nu het weer door klimaatverandering steeds grilliger wordt. Er is grote behoefte aan accurate weersvoorspellingen om adequaat te kunnen handelen bij naderende piekbuien. Maar ook aan goede neerslagstatistieken voor het weer van nu én de toekomst, om door te rekenen hoe watersystemen reageren bij hevige regenval, en welke maatregelen je kunt nemen om de systemen klimaatrobust in te richten. Om die reden werden in het programma niet alleen nieuwe klimaatstatistieken afgeleid, maar werd ook de praktische toepasbaarheid onderzocht van droogtestatistieken en seizoensverwachtingen in het regionale waterbeheer. Verder werd een analyse gedaan van betrouwbaarheid van weersverwachtingen. De resultaten van het project zijn opgenomen in zes rapporten.

DROOGTE! Op zoek naar een nieuwe balans tussen (te) nat en (te) droog

Het programma DROOGTE! van STOWA moet praktische kennis en inzichten moet opleveren om de effecten van droogte en verdroging te verminderen. Liefs structureel. Het programma, gestart in 2023, leverde in 2024 de eerste concrete resultaten op. De in het programma geformuleerde vragen zijn deels technisch-inhoudelijk van aard (bijvoorbeeld effecten of afwegen van maatregelen), maar ook juridisch (bijv. infiltratiewet) en bestuurlijk. De vragen zijn uitgewerkt in concrete projecten.

In het kader van het programma werd in 2024 onder meer een afwegingskader inlaet gebiedsvreemd water in natuurgebieden ontwikkeld. Ook werd aantal eerder ontwikkelde beleidsinstrumenten onder de loep genomen om te kijken of deze nog toepasbaar zijn – al dan niet aangepast- op de vraagstukken van nu. Kortom: welke kennis en inzichten zijn in het recente verleden (1980 – 2010) ontwikkeld over het omgaan met droogte, verdroging, zoetwatervoorziening en wateroverlast in relatie tot ruimtelijke ordening? De uitkomsten zijn vervat in het STOWA-rapport 'Terug naar de Waterbasis (...)' dat begin 2025 uitkwam.

STOWA liet in het kader van het programma DROOGTE! in 2024 ook handelingsperspectieven ontwikkelen voor de manier waarop waterbeheerders in de praktijk om kunnen gaan met de zoetwatervoorziening bij toenemende en grilliger wordende zoet-zoutdynamiek door de gevolgen van klimaatverandering. De handelingsperspectieven werden uitgewerkt in de vorm van een Excel tool die begin 2025 werd opgeleverd. Om het werken met de tool te faciliteren werd er een werksessie georganiseerd. Ook werd er een speciale instructievideo over opgenomen.

Veen en Water: Wat zijn de juridische mogelijkheden van waterschappen voor aanpak bodemdaling in veenweiden?

STOWA liet in 2024 onderzoek doen naar de juridische mogelijkheden die waterschappen hebben voor het aanpakken van bodemdaling in veenweiden. Dat gebeurde in het kader van het STOWA-programma Veen en Water, dat in 2023 startte. Doel van het programma is om de waterbeheerders te ondersteunen bij een toekomstbestendig waterbeheer gericht op het tegengaan van bodemdaling, de relatie tussen de grondwaterstand, bodemdaling en broeikasgasemissies, de effectiviteit van maatregelen en de gevolgen daarvan voor de watervraag, wateroverlast en waterkwaliteit. Ook de beleidsruimte en -instrumenten om bodemdaling en broeikasgasemissie terug te dringen vanuit het waterbeheer worden verkend.

Uit de studie naar de juridische mogelijkheden blijkt dat waterschappen binnen hun watersysteemtaak veel kunnen doen. Maar keuzes over bijvoorbeeld het wijzigen van functies moeten provincie en gemeenten maken. Omdat er sprake is van een maatschappelijke opgave die breder is dan de taken van het waterschap, keken de onderzoekers niet alleen naar de taken, bevoegdheden en instrumenten van waterschappen. Ook werd geschetst wat de taken en bevoegdheden van provincies en gemeenten zijn. Juist zij hebben in de sfeer van de ruimtelijke ordening veel bevoegdheden en zij staan aan de lat om besluiten te nemen over het wijzigen van functies in het landelijk gebied. De bevindingen werden getoetst aan een aantal praktijkcasussen.

WATERKWALITEIT

Enkele voorbeelden van onderzoeken:

Anticiperen op de KRW na 2027: hoe halen we de KRW-doelen wel?!

In 2024 kwam het STOWA-project '[Anticiperen op de KRW na 2027\(...\)](#)' goed op stoom. Het project moet antwoord geven op de vraag: hoe hebben we de implementatie en uitvoering van de Kaderrichtlijn Water ooit bestuurlijk en juridisch ingestoken en wat kunnen we daarvan leren om het na 2027 anders en beter te doen? In een apart 'gebruikersspoor' wordt het wetenschappelijk spoor verbonden met de praktijk.

In het bestuurlijke spoor analyseert bestuurskundige Charlotte Offringa de Nederlandse aanpak bij de uitvoering van de KRW. Om te komen tot oplossingen wordt in dit spoor onder andere onderzocht waarom beleid en uitvoering sectoraal blijven, waarom er wordt vastgehouden aan vrijwillige medewerking, wat de *trade-offs* zijn in integraal gebiedsgericht beleid, gericht op een gezamenlijke aanpak met andere economische en maatschappelijke opgaven, en hoe die opgaven tegen elkaar af te wegen zijn.

Het juridische spoor, uitgevoerd door jurist Tessa Röttscheid, onderzoekt onder andere welke juridische mogelijkheden er zijn om te komen tot de benodigde integrale, gebiedsgerichte aanpak bij het behalen van de KRW-doelen. De EU en nationale wetgeving zijn - gezien de sectorale doelen en bevoegdheidsverdelingen - niet toegesneden op een dergelijke aanpak.

Parallel aan deze twee onderzoekssporen bestaat er een gebruikersspoor. Het doel van dit spoor is om de verbinding te leggen tussen het wetenschappelijk onderzoek en de praktijk van het waterbeheer. In het gebruikersspoor werden in 2024 onder meer interviews afgenomen met KRW-

hoofdrolspeleers die daarin terugblikken op hun rol bij de implementatie en uitvoering van de Kaderrichtlijn Water. In 2024 verschenen vijf interviews. Er werd ook een gebruikersgroep ingericht die meekijkt met het onderzoek.

Ecologische Beoordeling 2.0: Levende Laboratoria van start

STOWA werkte in 2024 verder aan het project 'Ecologische Beoordeling (EBEO) 2.0', onder meer met de start van de Living Labs. EBEO 2.0 helpt bij het in beeld brengen van de ecologische knelpunten, aan de hand van data van aanwezige organismen. De methodiek maakt duidelijk welke maatregelen het meest bijdragen aan het oplossen van die knelpunten. De te ontwikkelen methodiek geeft de waterschappen meer slagkracht om samen met de andere verantwoordelijke partijen te doen wat nodig is om de ecologische waterkwaliteit te verbeteren en KRW-doelen te halen.

Het project bestaat uit verschillende deelprojecten. Begin 2024 werd het eerste deelproduct opgeleverd: een centrale database met alle her en der verspreide gegevens over de milieu- en habitatvoorkeuren van waterorganismen. Deze database vormt de onderlegger voor EBEO 2.0. Het betreft zo'n 16 duizend ingangen, met de milieu- en habitatvoorkeuren van vissen, diatomeeën, macrofauna, sialgalen en waterplanten. De gegevens uit de database vormen de input voor de ecologische beoordeling zelf. STOWA liet onderzoek doen naar alle bestaande, beschikbare instrumenten voor zo'n beoordeling. Uiteindelijk bleven er zes instrumenten over die afzonderlijk, of gecombineerd, de basis kunnen vormen voor EBEO 2.0.

STOWA liet in 2024 ook onderzoeken of het mogelijk is een instrument te ontwikkelen dat een relatie legt tussen de ecologische waterkwaliteit en de kwaliteit van het omringende landschap. Want de kwaliteit van dat landschap bepaalt voor een deel ook de aan- of afwezigheid van bepaalde watergebonden soorten, zoals libellen. Hiermee worden water- en landnatuur met elkaar verbonden. De Radboud Universiteit deed in het kader van EBEO 2.0 met financiële steun van STOWA onderzoek naar de mogelijkheden voor het ontwikkelen van een analyse-instrument dat aan de hand van de aanwezige bacteriën in het water en de waterbodem een beeld geeft van de biochemische processen in het water. Deze processen bepalen belangrijke mate het functioneren van de aquatische levensgemeenschap.

Alle hierboven beschreven stappen vormen bouwstenen voor het ontwikkelen en in de praktijk testen van de nieuwe methode: de Ecologische Beoordelingsmethodiek 2.0. Dat gebeurt in drie 'levende laboratoria'. Deze doen recht aan de verschillende watertypen die we in Nederland hebben. De laboratoria werden ingericht in 2024.

Meer aandacht voor infrastructuur afvalwatertransport

STOWA en Stichting RIONED startten eind 2023 een programma om het afvalwatertransport door gemeenten en waterschappen te professionaliseren. De naam: Professioneel Afvalwatertransport, kortweg PAT. De professionaliseringsslag is nodig omdat het grootste deel van de ondergrondse infrastructuur toe raakt aan vervanging. Het gaat onder meer om pers- en vrij-vervalleidingen uit de jaren '70 en '80 van de vorige eeuw. In 2024 werden onder meer gewerkt aan de projecten 'Leren van incidenten' en 'Goed huisvaderschap'.

In 2024 werd onder meer gestart met het goed in kaart brengen van de ligging en het vastleggen van alle leidingentracés in een geografisch informatiesysteem. Een ander project dat liep in 2024 was 'Leren van incidenten'. De uitdaging ligt hier bij het eerlijk delen van incidenten met persleidingen, om daar samen lering uit te trekken. Elk kwartaal bespraken operationele vakmensen de incidenten uit de afgelopen periode, in besloten bijeenkomsten. Er werd gewerkt aan een incidentenregister.

In het PAT-project 'Goed huisvaderschap' werd gezocht naar kaders voor het gemeenschappelijk beheer van afvalwatertransportsystemen. De centrale vraag is: wanneer doe je het als beherende organisatie goed (genoeg)? Want ondanks wetgeving, beleidstukken en notities over assetmanagement, blijken vakmensen te zoeken naar heldere kaders voor het dagelijks beheer van afvalwatertransportsystemen. In 2024 kwam ook een belangrijke publicatie uit: Beoordeling Inspectie-instrumenten voor persleidingen: onderzoek in testopstelling. De STOWA-publicatie beschrijft een onderzoek naar de prestaties en het toepassingsbereik van innovatieve inspectietechnieken.

ENERGIETRANSITIE

De mogelijkheden, mitsen en maren van aquathermie

Waterschappen willen in 2035 klimaatneutraal zijn, waarbij ze alleen nog duurzame energie gebruiken en geen CO₂-uitstoot meer uitstoten. Aquathermie kan een belangrijke bijdrage leveren aan deze ambitie. Maar bij het terugwinnen van warmte uit oppervlaktewater kunnen onbedoelde neveneffecten optreden voor het waterleven. Vandaar dat STOWA in 2024 meedeelde aan een onderzoek dat plaatsvindt in de Sloterplas.

STOWA liet eind 2023 al een nieuw beoordelingskader opstellen waarmee waterschappen de ecologische effecten van koudelozingen kunnen inschatten, die ontstaan bij het winnen van warmte uit oppervlaktewater. Dit helpt ze om een besluit te nemen om in specifieke gevallen warmteterugwinning uit oppervlaktewater al dan niet te staan. In de Sloterplas worden de komende jaren meerdere typen warmte-terugwininstallaties getest om te onderzoeken wat het effect is van warmteterugwinning uit oppervlaktewater op het waterleven. De resultaten van de metingen in de Sloterplas leiden mogelijk tot aanpassingen aan dit beoordelingskader.

Eind oktober organiseerde STOWA en andere partijen een speciale kennisdag over aquathermie waarbij de deelnemers ook een bezoek konden brengen aan de proefinstallaties bij de Sloterplas. De Energie- en Grondstoffenfabriek (EFGF), Rijkswaterstaat en STOWA brachten in 2024 tot slot de Praatplaat aquathermie uit. De praatplaat geeft antwoord op vragen als: hoe werkt aquathermie precies? Welke zaken komen erbij kijken? En met welke partijen krijg je te maken als je ermee aan de slag wilt? De praatplaat geeft een overzicht van de verschillende aspecten van aquathermie en de benodigde samenwerking tussen de betrokken partijen om met aquathermie aan de slag te gaan.

CIRCULAIRE ECONOMIE

Duurzame plasticvervanger uit afvalwater komt er (langzaam)aan

PHA2USE is een project waarin STOWA samen met een groot aantal andere partijen een natuurlijke plasticvervanger ontwikkelt uit afvalwater (PHA, geregistreerde merknaam: Caleyda®). Het project ontving in het voorjaar van 2024 de European Public Sector Award (EPSA). Dit is een prijs voor duurzame innovaties van overheidsinstanties in Europa.

Caleyda wordt gevormd doordat bacteriën in het zuiveringsslib de vetzuren in afvalwater opeten en omzetten in een materiaal dat plastic kan vervangen. Ze slaan dit materiaal op als energiereserve in hun cellen. Dit materiaal wordt vervolgens uit de cellen gehaald en schoongemaakt. Wat overblijft, is een poeder. Dit poeder kan gebruikt worden als een natuurlijk alternatief voor plastic in verschillende producten. Het is verwerkbaar als plastic én biologisch afbreekbaar.

Eind 2024 bracht STOWA een rapport uit met een overzicht van de resultaten die tot dusver zijn bereikt zijn bij het opschalen van de PHA-productie en verkennen van de markt voor de grondstof PHA. Er zijn de afgelopen jaren grote stappen gezet in de ontwikkeling, opschaling en toepassing van het materiaal, zo kwam uit het rapport naar voren. Ook is er een toenemende vraag naar de grondstof. Tegelijkertijd zijn er belangrijke aandachtspunten naar voren gekomen die moeten worden opgelost. Een belangrijk aandachtspunt is bijvoorbeeld het verlagen van de kosten van de extractie van PHA uit het zuiveringsslib.

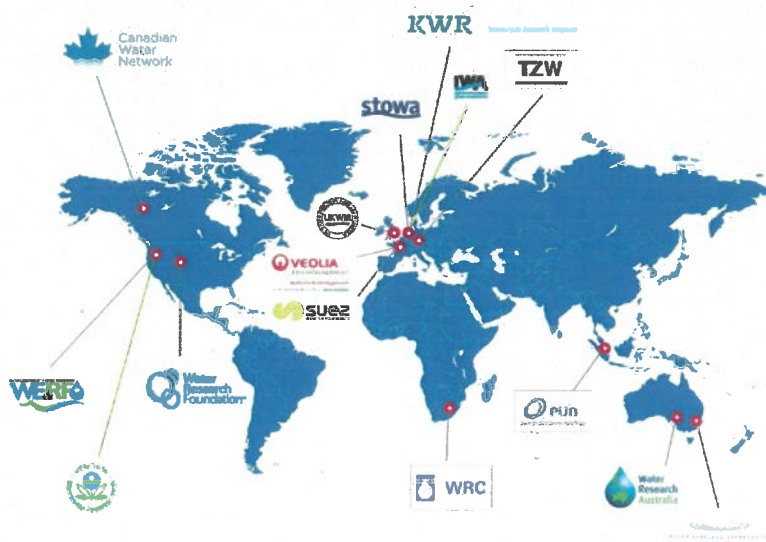
5. Samenwerking

STOWA streeft al lang met andere kennisinstellingen en organisaties om het gevraagde onderzoek op elkaar af te stemmen, of gezamenlijk uit te voeren. Al meer dan tien jaar doet STOWA dit in het Ontwikkelingsprogramma Regionale Keringen (ORK; provincies en waterschappen) en het programma Professionalisering Instandhouding Waterkeringen (PIW; Rijkswaterstaat en waterschappen). Door projecten als het Nederlands Hydrologisch Instrumentarium (NHI) is samenwerking in het algemeen en die met het ministerie van IenW, provincies, drinkwaterbedrijven en de uitvoerende instituten nog verder versterkt. De relatie met het ministerie van LNV is verder versterkt door de uitvoering van het Nationaal Onderzoek Broeikasgassen Veenweiden (NOBV).

Lopende samenwerkingsrelaties zijn die met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), stichting RIONED, ProRail en het Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN). De internationale samenwerking met de partners in het afgesloten Polder2C's-project in de Hedwige- en Prosperpolder heeft gezorgd voor een intensieve samenwerking met het Waterloopkundig Laboratorium van Vlaanderen en de andere Nederlandse en buitenlandse partners. Met een deel van deze partners wordt de samenwerking worden voortgezet in het Interregproject BONSAI. BONSAI staat voor Boosting flood resiliency in estuarine Systems Anticipating shifting climate zones. Het is een initiatief dat getijdenestuaria in Noordwest-Europa wil voorbereiden op de gevolgen van klimaatverandering.

Buitenlandse partners

STOWA zoekt ook internationaal naar samenwerking. Het merendeel van de opgaven voor de waterbeheerders in Nederland zijn immers niet uniek voor Nederland. Sterker al onze opgaven doen zich elders in de wereld ook voor. STOWA zoekt die samenwerking onder meer door deelname in EU-kennisprogramma's en via uitwisseling van kennis in gremia als de Kring van zeewaterende Ingenieurs, ECOSTAT en werkbezoeken van het Platform Ecologisch Herstel Meren en Plassen. Een speciale samenwerking is die binnen de Global Water Research Coalition, een wereldwijd samenwerkingsverband van organisaties op het gebied van Watertechnologie. [Download het GWRC overview of Activities 2023-2024](#)

Figuur. Leden van de Global Water Research Coalition

6. Kennisdeling & kennisontsluiting

STOWA werkt actief aan het ontsluiten, verspreiden, delen en verankeren van de ontwikkelde en bijeengebrachte kennis, zowel via webinars als via fysieke bijeenkomsten. De webinars werden in 2024 gebruikt om snel kennis over te dragen, de fysieke bijeenkomsten ook voor de onderlinge ontmoeting, een belangrijke voorwaarde voor het opbouwen en onderhouden van netwerken en het smeden van samenwerkingsrelaties.

Sinds 2023 brengt STOWA een uitgebreid online jaarverslag uit met daarin een uitgebreid overzicht van opgestarte, lopende en afgeronde onderzoeksprojecten. In 2024 publiceerde STOWA 44 rapporten, en organiseerden wij 41 fysieke en 23 digitale bijeenkomsten, alleen of in samenwerking met anderen. Ook brachten wij 4 online uitgaven uit van de STOWA ter Info (te vinden op publicaties.stowa.nl), en 10 digitale nieuwsbrieven.

Alle uitgaven van STOWA zijn kosteloos te downloaden van www.stowa.nl, onder Publicaties. Publicaties op het terrein van het waterbeheer – niet alleen die van STOWA – worden in opdracht van STOWA ook opgenomen in de Hydrotheek, de online database met meer dan 50 duizend bronnen over water en watergerelateerde onderwerpen. De database wordt in opdracht van STOWA beheerd door de Wageningen Universiteit.

Naast de rapporten en bijeenkomsten attendeert STOWA haar achterban via de eigen website, speciale themasites en (digitale) nieuwsbrieven.

Jaarcijfers 2024

A. Balans per 31 december 2024*(na resultaatbestemming)*

ACTIVA	2024	2023
	€	€
<i>Materiële vaste activa</i>		
Inrichting en inventaris kantoor Amersfoort	15.770	20.903
<i>Vlottende activa</i>		
Vorderingen	746.427	264.277
Overlopende activa	3.105.158	1.376.723
<i>Totaal vlottende activa</i>	<i>3.851.585</i>	<i>1.641.000</i>
<i>Liquide middelen</i>	<i>14.339.049</i>	<i>17.903.624</i>
TOTAAL ACTIVA	18.206.404	19.565.527
PASSIVA	2024	2023
	€	€
<i>Eigen vermogen</i>		
Restreserve	1.054.504	373.052
Risicoreserve personeelszaken	369.319	380.020
Reserve lopende verplichtingen/ vastgezette budgetten	8.377.181	7.387.860
Resultaat boekjaar	-	-
<i>Totaal eigen vermogen</i>	<i>9.801.004</i>	<i>8.140.932</i>
<i>Vlottende passiva</i>		
Kortlopende schulden	2.948.746	1.473.606
Overlopende passiva	5.456.654	9.950.989
<i>Totaal vlottende passiva</i>	<i>8.405.400</i>	<i>11.424.595</i>
TOTAAL PASSIVA	18.206.404	19.565.527

B. Staat van baten en lasten 2024

	<u>Jaar 2024</u>	<u>Begroting 2024</u>	<u>Jaar 2023</u>
	€	€	€
BATEN			
Bijdrage waterschappen	10.160.443	10.160.000	9.585.324
Bijdrage provincies	250.313	243.000	236.145
Aanvullende bijdragen in projecten	15.244.920	8.485.000	13.438.890
Overige inkomsten	628.146	179.000	616.298
Reserve	10.701	0	724.817
TOTAAL BATEN	26.294.523	19.067.000	24.601.474

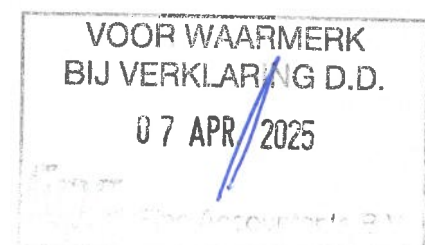
	<u>Jaar 2024</u>	<u>Begroting 2024</u>	<u>Jaar 2023</u>
	€	€	€
LASTEN			
Bureau & algemene kosten			
Personeelskosten	1.433.939	1.690.000	1.486.176
Huisvestingskosten	120.507	140.000	139.711
Overige kosten	381.337	290.000	310.936
Totaal bureaukosten & algemene kosten	1.935.783	2.120.000	1.936.823
Informatie & dienstverlening	484.000	550.000	615.844
Onderzoek & ontwikkeling	22.203.599	16.367.000	21.852.863
Overige lasten	368	0	488
Reserve	1.670.773	30.000	195.456
Totaal lasten	26.294.523	19.067.000	24.601.474

De resultaatbestemming van in totaal € 1.660.072 (€ 1.670.773 -/- € 10.701) wordt uiteengezet op bladzijde 27.

C. Kasstroomoverzicht

	2024		2023	
	€	€	€	€
Exploitatiesaldo		1.660.072		-529.361
<i>Aanpassingen voor:</i>				
Afschrijvingen voor materiële vaste activa		<u>13.300</u>		<u>16.981</u>
		13.300		16.981
<i>Veranderingen in werkkapitaal:</i>				
Mutatie kortlopende schulden		-3.019.195		-1.472.551
Mutatie kortlopende vorderingen		<u>-2.210.585</u>		<u>-713.028</u>
		-5.229.780		-2.185.579
Operationele kasstroom		<u>-3.556.408</u>		<u>-2.697.959</u>
Investerings in materiële vaste activa		-8.167		0
Desinvesteringen in materiële vaste activa		<u>0</u>		<u>0</u>
		-8.167		0
Investeringskasstroom		<u>-8.167</u>		<u>0</u>
Mutaties langlopende schulden		0		0
Overige onttrekkingen		<u>0</u>		<u>0</u>
		0		0
Financieringskasstroom		<u>0</u>		<u>0</u>
Mutatie liquide middelen		<u>-3.564.575</u>		<u>-2.697.959</u>
Beginstand liquide middelen		17.903.624		20.601.583
Eindstand liquide middelen		14.339.049		17.903.624
Mutatie liquide middelen		<u>3.564.575</u>		<u>2.697.959</u>

D. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Organisatie

STOWA te Amersfoort, stichting ingeschreven onder nummer 41151257.

Doelstelling

De organisatie heeft tot doel om op het gebied van water(beheer) technisch onderzoek en ontwikkelingswerk te doen (laten) verrichten).

a. Algemeen

Vergelijkende cijfers

De in de jaarrekening opgenomen cijfers van het voorafgaande boekjaar zijn, indien noodzakelijk, voor vergelijkingsdoeleinden aangepast.

b. Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld volgens de Richtlijn voor de jaarverslaggeving RJ-640 (organisatie zonder winststreven). De jaarrekening is opgemaakt op basis van historische kostprijs. De waardering van de activa en passiva geschiedt, voor zover niet anders is vermeld, tegen geamortiseerde kostprijs. Winsten worden toegerekend aan de periode waarin ze zijn gerealiseerd. Verliezen worden verantwoord in het jaar waarin ze voorzienbaar zijn.

c. Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

Vorderingen, liquide middelen, schulden en overlopende activa en passiva

• Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

• Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Indien middelen niet ter vrije beschikking staan, dan wordt hiermee bij de waardering rekening gehouden.

• Schulden en overlopende passiva

De schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde.

d. Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en verrichte diensten enerzijds, en anderzijds de kosten en andere lasten van het jaar, gewaardeerd tegen historische kostprijzen.

Resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en de kosten en andere lasten van het verslagjaar met inachtneming van de hiervoor vermelde waarderingsgrondslagen. Winsten zijn verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd c.q. de diensten zijn verricht. Verliezen, welke hun oorsprong vinden in het boekjaar, zijn in aanmerking genomen zodra deze voorzienbaar zijn.

Baten

De baten betreffen de opbrengst van de in het verslagjaar ontvangen bijdragen van waterschappen, de provincies, (Europese) subsidies en overige partijen op het gebied van kennisontwikkeling en innovatie op het terrein van het waterbeheer.

Onder de overige baten zijn de rentevergoedingen op banktegoeden begrepen.

Lasten

Onder de lasten worden de directe aan de geleverde diensten toe te rekenen kosten verstaan. De afschrijvingen op de materiële vaste activa zijn berekend door middel van vaste percentages van de aanschaffingswaarde, op basis van de verwachte economische levensduur. Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen, boekwinsten echter alleen voor zover de boekwinsten niet in mindering zijn gebracht op vervangende investeringen.

e. Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen.

E. Toelichting op de balans

ACTIVA

	<u>Inrichting & Inventaris</u> €	<u>Overige activa</u> €	<u>Totaal</u> €
Materiële vaste activa			
Cumulatieve aanschafwaarden	322.353	157.617	479.970
Cumulatieve afschrijving	-/- 322.210	-/- 136.857	-/- 459.067
Stand 1 januari	143	20.760	20.903
Investeringen	0	8.167	8.167
Desinvesteringen	-/- 0	-/- 0	-/- 0
Afschrijvingen	-/- 143	-/- 13.157	-/- 13.300
Cumulatieve aanschafwaarden	322.353	165.784	488.137
Cumulatieve afschrijvingen	-/- 322.353	150.014	-/- 472.367
Stand 31 december	-	15.770	15.770
Afschrijvingspercentage	10%	20%	

	<u>2024</u> €	<u>2023</u> €
Viottende activa		
<i>Vorderingen</i>		
Debiteuren	654.650	263.278
Terug te ontvangen personele premies	1.899	999
P2C's	89.863	0
Overige vorderingen	15	0
<i>Totaal vorderingen</i>	<u>746.427</u>	<u>264.277</u>
<i>Overlopende activa</i>		
Vooruitbetaalde kosten Bureau	37.475	38.771
Vooruitbetaalde kosten O&O	52.424	31.288
Nog te ontvangen bijdragen	3.015.259	1.298.361
Vooruitbetaalde verzekeringspremies	0	8.303
<i>Totaal overlopende activa</i>	<u>3.105.158</u>	<u>1.376.723</u>
Totaal vorderingen en overlopende activa	<u>3.851.585</u>	<u>1.641.000</u>

De debiteurenstand is hoger dan vorig jaar, dit hangt af van het momentum waarop wij binnen de projecten de aanvullende bijdragen kunnen gaan innen.

De nog te ontvangen bijdragen zijn dit jaar hoger door de afrekening van het project NOBV. Dit betreft de laatste termijn van de meerjarenbijdrage waarbij het gebruikelijk is dat in de eerste jaren wordt bevoorschot, en de laatste termijn achteraf wordt afgerekend.

Liquide middelen

<i>Betaalrekeningen</i>		
NWB	14.282.272	17.902.386
RABO	56.710	1.171
Kas	66	66
<i>Totaal betaalrekeningen</i>	<u>14.339.048</u>	<u>17.903.623</u>

Spaarrekeningen

RABO	1	1
SNS	0	0

<i>Totaal spaarrekeningen</i>	<u>1</u>	<u>1</u>
-------------------------------	----------	----------

Totaal liquide middelen	<u>14.339.049</u>	<u>17.903.624</u>
-------------------------	-------------------	-------------------

De post Liquide middelen schommelt over de jaren heen; door vooruitbetaalde aanvullende bijdragen aan projecten is de stand relatief hoog.

PASSIVA

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
	€	€

Eigen vermogen*Restreserve*

Stand 1 januari	373.052	198.278
Mutatie boekjaar	681.452	174.774

Stand 31 december	<u>1.054.504</u>	<u>373.052</u>
-------------------	------------------	----------------

De restreserve is vrij inzetbaar.

Risicoreserve personeel

Stand 1 januari	380.020	359.338
Mutatie boekjaar	-/- 10.701	20.682

Stand 31 december	<u>369.319</u>	<u>380.020</u>
-------------------	----------------	----------------

De stand van de risicoreserve personeel wordt bepaald door 40% van de brutosalariskosten te berekenen. Deze reserve wordt aangehouden voor het geval zich bijzondere situaties in de personele sfeer voordoen.

Bestemmingsreserve projecten

Stand 1 januari	7.387.860	8.112.677
Budget Informatie en dienstverlening	550.000	450.000
Extra budget Waterkeren	0	310.000
Budget Onderzoek en ontwikkeling	7.882.000	7.545.000
Aanvullende bijdragen in projecten	15.244.920	13.438.890
Besteding Informatie en dienstverlening	-/- 484.000	-/- 615.844
Besteding Onderzoek en ontwikkeling	-/-22.203.599	-/-21.852.863

Stand 31 december	<u>8.377.181</u>	<u>7.387.860</u>
-------------------	------------------	------------------

Alle gelden in deze Bestemmingsreserve projecten zijn door het bestuur toegewezen kredieten aan de programmacommissies voor de vier werkvelden en de activiteiten onder Informatie en dienstverlening. Deze kredieten bestemd voor de financiering van toezeggingen voor de uitvoering van projecten die al door de programmacommissies zijn vastgelegd. De Restreserve heeft dit jaar kunnen toenemen doordat de extra rente-inkomsten onder 'Overige inkomsten' niet waren begroot (2023: idem). In 2023 is de ontstane ruimte in de Restreserve gebruikt om de extra uitgaven te dekken van het project Polder2C's.

Vlottende passiva*Kortlopende schulden*

Crediteuren	2.878.215	1.401.916
Loonheffingen	39.565	33.403
Overige schulden	30.966	38.287

Totaal kortlopende schulden	<u>2.948.746</u>	<u>1.473.606</u>
-----------------------------	------------------	------------------

Overlopende passiva

Nagekomen inkoopfacturen Bureau	29.805	29.380
Nagekomen inkoopfacturen O&O	1.668.775	1.044.393
Vooruitontvangen bijdragen	3.697.036	8.160.169
Vakantiegeldverplichting	9.797	13.759
Vakantiedagenverplichting	51.241	57.262
Overige (P2C's)	0	646.026
Totaal overlopende passiva	5.456.654	9.950.989
Totaal vlottende passiva	8.405.400	11.424.595

Solvabiliteit

	2024	2023
	€	€
Solvabiliteitspercentage	117 %	71 %
<u>eigen vermogen</u>	<u>9.801.004</u>	<u>8.140.932</u>
vreemd vermogen	8.405.400	11.424.595

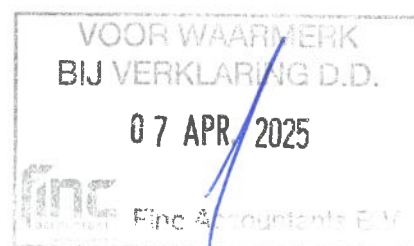
Het **solvabiliteitspercentage** geeft aan in hoeverre een bedrijf in staat is om zijn schulden op lange termijn te betalen. Voor het bepalen van het percentage is voor alle aanvullende bijdragen nagegaan welk deel al is besteed en welk deel nog niet. Het 'eigen vermogen' is daarom alleen opgebouwd uit nog niet bestede financiële middelen van de deelnemers in STOWA. Het 'vreemde vermogen' is onder andere opgebouwd uit het deel van de aanvullende bijdragen dat wel bestemd is voor een project maar nog niet besteed.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN VERPLICHTINGEN, ACTIVA EN REGELINGEN*Huurverplichtingen*

Per 1 november 2009 is een huurcontract gesloten voor het kantoorpand in Amersfoort met een oppervlakte van 410.20 m². Uit hoofde van deze huurovereenkomst is een bankgarantie verstrekt ter hoogte van € 19.708. De looptijd van het huurcontract liep in 2019 af en is voor een periode van 10 jaar verlengd, en loopt derhalve af op 31 maart 2030. Na deze periode kan het huurcontract vervolgens per 5 jaar worden verlengd. De jaarlijkse kosten inclusief voorschot servicekosten bedragen circa k€ 95. De huurprijs wordt geïndexeerd volgens de CBS index "CPI Alle huishoudens (2015=100)". In 2025 zal de STOWA naar de derde verdieping verhuizen op verzoek van de verhuurder. Er is een nieuwe huurovereenkomst getekend voor de duur van 10 jaar. Het huuroppervlakte en de huurprijs blijft gelijk. De verbouwings- en inrichtingskosten worden grotendeels vergoed/betaald door de verhuurder.

Overige verplichtingen

Bij de opstelling van deze jaarrekening waren er geen aansprakelijkheidstellingen jegens de STOWA. Evenmin liggen er financiële claims van het personeel en zijn risico's met betrekking tot eventuele arbeidsongeschiktheid en pensioen in voldoende mate afgedekt.

F. Toelichting op de staat van baten en lasten

BATEN

	<u>Jaar</u> <u>2024</u> €	<u>Begroot</u> <u>2024</u> €	<u>Jaar</u> <u>2023</u> €
Bijdragen			
<i>Deelnemersbijdragen</i>			
Waterschappen	10.160.443	10.160.000	9.585.324
Provincies	250.313	243.000	236.145
Totaal deelnemersbijdragen	10.410.756	10.403.000	9.821.469

De jaarlijkse bijdragen worden elk jaar berekend door de bijdrage in het voorafgaande jaar te verhogen met het inflatiepercentage (CBS-huishoudens over het voorafgaande jaar), alsmede met een ambitie-toeslag van 1%. In de begroting 2024 is voor de inflatie rekening gehouden met een percentage van 5,0%. Voor de verdeling van de bijdrage over de waterschappen wordt uitgegaan van een vaste verdeelsleutel op basis van grootte / omvang.

<i>Aanvullende bijdragen</i>			
Waterschappen	2.546.273		2.060.521
Provincies	276.367		642.676
Ministeries	11.609.831		9.871.717
(Europese) Subsidies	50.955		272.765
Overige Organisaties	761.494		660.526
Totaal aanvullende bijdragen	15.244.920	8.485.000	13.438.890

De post Aanvullende bijdragen' vormde ook dit jaar een substantieel onderdeel van de inkomsten. Waterschappen, provincies en het rijk zijn de belangrijkste bron van deze aanvullende bijdragen. De bijdragen zijn vastgelegd in een formele beschikking/overeenkomst. Ten tijde van het opstellen van de begroting 2024 waren nog niet alle bedragen bekend. Onderdeel hiervan zijn programma's die STOWA uitvoert voor en gefinancierd worden door, het Rijk dan wel daarvoor een belangrijke subsidie krijgt van het Rijk.

STOWA voert die programma's uit ingeval de doelen hiervan van belang zijn voor het regionale waterbeheer. In 2024 zijn hiervan belangrijke voorbeelden het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweiden (NOBV) met aanzienlijke bijdragen in 2024 van het ministerie van LNV en de bijdragen voor Het Platform Samen Klimaat Bestendig en het Adviesteam Dijkontwerp (HWBP) van het ministerie van I&W. Deze programma's worden volledig door de ministeries gefinancierd. Het programma Professionalisering Instandhouding Waterkeringen (PIW) en het Ontwikkelingsprogramma Regionale Waterkeringen (ORK) werden mede gefinancierd door respectievelijk het ministerie van I&W, Rijkswaterstaat en het IPO. Een deel van deze bijdragen wordt deels als voorschot uitbetaald of in een afgesproken jaar geïnd.

STOWA wordt aangemerkt als aanbestedende dienst omdat de financiële middelen nagenoeg geheel afkomstig zijn van overheidspartijen. De post 'Overige Organisaties' is daarvoor mede bepalend. In 2024 was dit 5%. In 2024 was dat voor een belangrijk deel ook nog eens afkomstig van overheid gerelateerde organisaties zoals RIONED, waterleidingbedrijven / VEWIN, gemeenten en ProRail. Een relatief klein deel is afkomstig vanuit de afspraak met RHDHV over het delen in de verkoop van Nereda-licenties.

	Jaar 2024	Begroot 2024	Jaar 2023
	€	€	€
<i>Overige inkomsten</i>			
Rente SNS			26
Rente NWB	628.146		616.272
Rente RABO	-		-
Auteursrechten	-		-
Overige	-		-
Totaal overige inkomsten	628.146	179.000	616.298

LASTEN

	Jaar 2024	Begroot 2024	Jaar 2023
	€	€	€
Bureaunkosten			
<i>Personeelskosten</i>			
Salariskosten	935.631		969.167
Sociale lasten en pensioenen	437.794		465.911
Overige personeelslasten	60.514		51.098
Doorbelast projectpersoneel			
Totaal personeelskosten	1.433.939	1.690.000	1.486.176

De salariskosten zijn gestegen volgens de afspraken in de CAO van de Vereniging Werken voor Waterschappen. Door verschillende personeelsswisselingen zijn er minder kosten gemaakt dan vorig jaar. Een geplande invulling van personeelsuitbreiding is dit jaar niet gerealiseerd.

WNT : Toelichting inzake Wet Normering Topinkomens

Topfunctionarissen en toezichthouders

Functie:	Directeur	Directeur
Naam:	De heer J.J. Buntsma	De heer M. vd Werf
Beloning	€ 87.971 (2023: € 140.243)	€ 85.910
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 681 (2023: € 393)	€ 213
Werkgeversdeel pensioenlasten	€ 34.950 (2023: € 59.284)	€ 12.407
Dienstverband	100% fte (2023: 100% fte)	100% fte
Datum aanvang dienstverband boekjaar	nvt	01-06-2024
Datum beëindiging dienstverband boekjaar	18-07-2024	nvt

De bestuursleden van de STOWA ontvangen geen bezoldiging

<i>Huisvestingskosten</i>			
Huur- en servicekosten	102.808		120.567
Afschrijvingskosten	143		2.091
Gemeentelijke lasten	1.444		1.533
Schoonmaakkosten	5.855		6.155
Overige	3.565		2.053
Projectfaciliteiten	6.692		7.312
Totaal huisvestingskosten	120.507	148.000	139.711

De hogere kosten van de huur- en servicekosten in het vorige jaar had met name met de hogere energielasten te maken.

	Jaar 2024 €	Begroot 2024 €	Jaar 2023 €
<i>Algemene bureaunkosten</i>			
Reizen en vergaderen	15.467		13.272
(Project)administratie	82.478		87.275
Accountant- en advieskosten	88.216		29.824
Porti, telefoon en internet	14.409		12.776
Kantoorbenodigdheden	6.373		7.217
Onderhoud en verzekeringen	10.466		9.661
Beheer en onderhoud automatisering	95.159		76.368
Afschrijvingskosten	13.157		14.890
Publiciteit en jaarstukken	6.458		13.254
Abonnementen en documentatie	36.233		33.033
Afscheid	12.212		11.786
Overige	709		1.580
Totaal algemene bureaunkosten	381.337	290.000	310.936

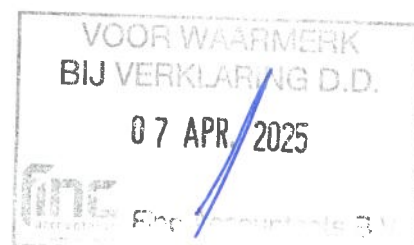
In 2024 zijn er extra kosten gemaakt voor adviezen op het gebied van pensioenen, aanbesteding en BTW. Daarnaast zijn er diverse accountantskosten gemaakt voor het afgeven van accountantsverklaringen bij het afronden van subsidie-projecten.

De automatiseringskosten zijn iets opgelopen in verband met de aanloop naar de overgang van een eigen server naar een online omgeving. Dit traject loopt in 2025 nog door.

	Jaar 2024 €	Begroot 2024 €	Jaar 2023 €
Informatie en dienstverlening			
Hydrotheek	74.809		55.447
Stowa-ter-info	88.955		86.973
Digitale nieuwsbrief	8.115		5.445
STOWA website	67.867		45.604
Water Governance Magazine	7.293		27.887
GWRC	24.179		26.685
Kwartiermaken Datascience en IM			6.050
Versterking communicatiefunctie	39.269		71.448
Strategienota, incl. STAWA's			97.908
Jong Waterbeheer	20.915		163.684
Waterchallenge EU	92.271		0
NWB Waterinnovatiefonds			-/- 23.429
STOWA 50 jaar jong			0
Gamma verkenning			2.347
Overige voorlichting	60.327		49.795
Totaal informatie- en dienstverlening	484.000	550.000	615.844

Onder de noemer 'Informatie en dienstverlening' worden activiteiten gefinancierd die een STOWA-breed karakter hebben. Naast een aantal jaarlijks terugkerende onderwerpen, worden hieronder ook incidentele projecten verantwoord die gerelateerd zijn aan kennishalen en kennisdelen. STOWA heeft via inhuur ingezet op een versterking van de communicatiefunctie.

In 2025 wordt aan een nieuwe strategienota gewerkt voor de periode 2026-2030. In 2024 heeft STOWA een voorbereidingsproject gedaan in aanloop naar het PCP-WISE onderzoek, die in Europees samenwerkingsverband zal worden vormgegeven.

Onderzoek en ontwikkeling

	Jaar 2024	Begroot 2024	Jaar 2023
	€	€	€
<i>Naar werkvelden</i>			
Afvalwatersysteem	1.979.624	2.205.000	3.733.453
Watersysteem	14.231.065	7.209.000	12.407.910
Waterketen	2.957.090	2.650.000	2.958.335
Waterweren	3.035.820	4.093.000	2.753.145
Flexibele inzet	0	210.000	0
Totaal Onderzoek en ontwikkeling	22.203.599	16.367.000	21.852.863

Naar thema's

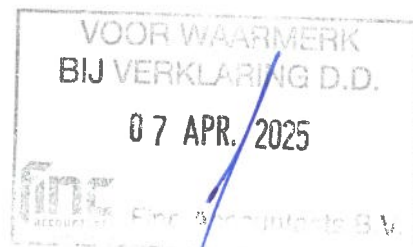
Waterkwaliteit	4.737.699	3.709.000	6.166.745
Klimaatadaptatie	3.757.977	3.740.000	5.316.373
Energietransitie	10.161.187	4.215.000	6.664.964
Waterveiligheid	2.956.277	4.043.000	2.639.385
Circulaire economie	590.459	450.000	1.065.396
Flexibele inzet	0	210.000	0
Totaal Onderzoek en ontwikkeling	22.203.599	16.367.000	21.852.863

Aanvullende bijdragen

	Jaar 2024	Begroot 2024	Jaar 2023
	€	€	€
<i>Specificatie bijdragen naar werkvelden</i>			
Informatie en dienstverlening	0	0	2.500
Afvalwatersysteem	914.743	1.000.000	1.623.798
Watersysteem	11.327.592	4.505.000	8.707.295
Waterketen	1.387.306	1.310.000	1.528.654
Waterweren	1.615.279	1.670.000	1.576.643
Flexibele inzet	0	0	0
Totaal	15.244.920	8.485.000	13.438.890

Specificatie bijdragen naar thema's

Informatie en dienstverlening	0	0	2.500
Waterkwaliteit	1.777.361	1.855.000	3.242.599
Klimaatadaptatie	1.939.165	1.410.000	2.329.157
Energietransitie	9.702.575	3.500.000	5.929.259
Waterveiligheid	1.599.146	1.670.000	1.576.643
Circulaire economie	226.673	50.000	358.732
Flexibele inzet	0	0	0
Totaal	15.244.920	8.485.000	13.438.890

Verloop bestemmingsreserves

Werkvelden	Stand 31-12-2023	Budgetten 2024	Aanvullende bijdragen 2024	Uitgaven 2024	Mutaties 2024 i.v.m. verdeling (o.a. flexibel budget)	Stand 31-12-2024
I&D	112.253	550.000	0	-484.000	-50.000	128.253
Afvalwatersystemen	2.133.722	1.590.000	914.743	-1.979.624	1	2.658.842
Watersysteem	3.384.619	3.029.000	11.327.592	-14.231.065	140.328	3.650.474
Waterketen	941.202	1.340.000	1.387.306	-2.957.090	38.200	749.618
Waterweren	816.064	1.713.000	1.615.279	-3.035.820	-18.529	1.089.994
Flexibele inzet*)	0	210.000	0	0	-110.000	100.000
Totaal bestemmingsreserves	7.387.860	8.432.000	15.244.920	-22.687.599	0	8.377.181

*) Het budget 'flexibele inzet' is gedurende het jaar verdeeld over de werkvelden.

Het jaarlijkse onderzoekbudget van STOWA is toegekend aan de programmacommissie voor elk van de 4 werkvelden van STOWA. Een deel van het STOWA-budget is beschikbaar voor niet begrote maar belangrijke en urgente projecten. Dat aanvullend toegekende budget wordt bij het budget in de begroting van dat werkveld opgeteld.

Het aan de werkvelden toegekende budget wordt zo veel mogelijk gedurende het jaar verplicht. Wanneer de betaling die bij een verplichting hoort, niet in dat jaar wordt voldaan, of een gereserveerd budget nog niet wordt verplicht, blijft dat beschikbare bedrag gereserveerd voor het door het bestuur aangegeven doel. De tabel in de bijlage geeft een overzicht van de samenhang tussen het toegekende budget, de aanvullende bijdragen en de stand van de reserve aan het begin van het jaar en het eind van het jaar.

Overige toelichting**Bestemming van het exploitatiesaldo 2024:**

Totaal exploitatiesaldo:

Toegerekend aan:	2024	2023
Bestemmingsreserve projecten	989.321	-/- 1.034.817
P2C's negatief projectresultaat	0	310.000
Risicoreserve personeel	-/- 10.701	20.682
Restreserve	681.452	174.774
	1.660.072	-529.361

Accountantsverklaring

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer ('STOWA')

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2024 van Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (hierna 'STOWA') te Amersfoort, opgenomen in de jaarstukken 2024 op pagina 14 tot en met 27, waarin opgenomen een eigen vermogen per 31 december 2024 van € 9.801.004 en een resultaat over 2024 van € 1.660.072 positief, gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in deze jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van STOWA per 31 december 2024 en van het resultaat over 2024 in overeenstemming met RJ 640 jo. Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW) en de bepalingen bij en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2024;
2. de staat van baten en lasten over 2024; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het controleprotocol WNT vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van STOWA zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Controleaanpak frauderisico's

Conform onze beroepsstandaarden hebben wij aandacht besteed aan het risico op het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het management en het frauderisico rondom het verantwoorden van de opbrengsten. Ook zijn eventueel aanvullend aanwezig geachte frauderisico's onderkend.

In dit kader hebben we onderstaande frauderisico's onderkend:

1. Bijdragen door Derden niet (volledig) verantwoorden
2. Ongeautoriseerde betalingen uitvoeren
3. Inkoopfraude door personeel: Als gevolg van het ontvangen van kickbacks niet de meest optimale partij inhuren voor projecten

Op basis van onze risicoanalyse hebben wij geen andere materiële frauderisico'sesignaleerd.

Het onderkende risico is als volgt geadresseerd:

Risico 1:

1. Vastgesteld dat bijdragen over het algemeen worden verstrekt door dezelfde (soort) partijen.
2. Vastgesteld dat op de website van STOWA het begunstigde bankrekeningnummer wordt vermeld.
3. Vastgesteld dat Derden een intensieve betrokkenheid bij het project hebben.

Risico 2+3:

1. Vastgesteld dat er een aanbestedingsprocedure aanwezig is en deze ook wordt nageleefd.
2. Vastgesteld dat het proces van het autoriseren van inkoopopdrachten, inkoopfacturen en betaalopdrachten juist is ingericht.
3. Vastgesteld dat SHA-codes van betaalopdrachten en werkelijk uitgevoerde betalingen aan elkaar gelijk zijn.
4. Vastgesteld dat Derden een intensieve betrokkenheid bij het project hebben.

Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van de onderkende frauderisico's.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- evalueren van de resultaten van huidig boekjaar en het verleden om na te gaan of er indicaties zijn op continuïteitsissues;
- evalueren resultaten en daaraan gerelateerde kasstromen voor 2025; en
- evalueren van alle verkregen informatie tijdens onze controlewerkzaamheden op mogelijke indicaties op continuïteitsissues.

Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Het directieverslag;
- De overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van RJ 640 jo. Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

We hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten van RJ 640 jo. Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het directieverslag en de overige gegevens in overeenstemming met RJ 640 jo. Titel 9 Boek 2 BW.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met RJ 640 jo. Titel 9 Boek 2 BW en de bepalingen bij en krachtens de WNT. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Voor een overzicht van onze verantwoordelijkheden verwijzen we naar de website van het NBA www.nba.nl.

Waalwijk, 8 april 2025

Finc Accountants B.V.

drs. W.B.W. Dekker AA